

Státní děti

Kdy, jak a proč (ne)funguje systém
ústavní péče o ohrožené děti?

A co s tím?

Konference DDR 2025

Štěpán Jílka

Kdo jsou státní děti?

Děti, které **stát vyhodnotí jako ohrožené** a slíbí jim (i všem ostatním), že **se o ně postará** lépe, než tomu bylo v původním prostředí.

Děti ohrožené

**Děti ohrožené
s chováním
náročným na péči**

**Děti ohrožené
s chováním extrémně
náročným na péči
a nebezpečnými projevy**

Chlapec vyrůstá v rodině, kde byl obětí brutálního týrání a sexuálního zneužívání. Byl využíván k výrobě dětské pornografie.

Chlapec nebezpečně experimentuje s návykovými látkami. Často utíká, při detoxifikačních stavech je agresivní a nebezpečný jak vůči sobě, tak i svému okolí.

Chlapec páchá trestnou činností (krádeže, loupeže, ublížení na zdraví, nebezpečné vyhrožování atp.). Je zapojen do výroby a distribuce návykových látek.

**Chlapec páchá trestnou činnost
(krádeže, loupeže, ublížení na
zdraví, nebezpečné vyhrožování
atp.). Je zapojen do výroby a
distribuce návykových látek.**

DÍVKA K. T.

Ústavní péče jako řešení nezájmu a únavy rodičů.

Můžeme s tím v současných podmínkách ústavní péče efektivně pracovat?

Dívka umístěna do DD v 6 letech z PPPD.

„Vhodné osoby, které by péči o ni převzaly, nejsou nalezeny a rodiče ji do své péče aktuálně převzít nechtějí s tím, že **matka se cítí stále unavená** a **otec do budoucna zvažuje pouze převzetí její sestry.**“

„Navíc, **ze strany ani jednoho z rodičů není velká snaha** o zabezpečení vhodného výchovného prostředí a bytových podmínek. Tento postoj nesvědčí o jejich zodpovědném rodičovském přístupu. **Bude tedy na nich, aby pracovali** i nadále s odborníky, odbornými institucemi a organizacemi, které jim ze strany OSPOD budou nabídnuty.“

U nezletilé K. T. se nařizuje ústavní výchova.

DÍVKA K. T.

Ústavní péče jako řešení nezájmu a únavy rodičů.

Můžeme s tím v současných podmínkách ústavní péče efektivně pracovat?

Řízení o prodloužení ústavní výchovy. Dívka má 9 let.

„**Matka** dívku a její sestru v DD nenavštěvuje, **není s nimi v žádném kontaktu**. **Otec** si žádá o dovolenky zhruba jeden víkend za měsíc. Jezdí k němu však **jen dívčina sestra**. Otec tvrdí, že by dívku doma **nezvládl**.“

„Ani jeden z rodičů **není schopen zajistit řádnou péči** o dívku, s ústavní výchovou **souhlasí**.“

„Ze zprávy opatrovníka vyplývá, že dívce se v DD **líbí**, je tam **spokojená**, ve škole se jí daří.“

Ústavní výchova nezletilé K. T se prodlužuje.

DÍVKA K. T.

Ústavní péče jako řešení nezájmu a únavy rodičů.

Můžeme s tím v současných podmínkách ústavní péče efektivně pracovat?

Řízení o prodloužení ústavní výchovy. Dívka má 12 let. V DD žije půlku svého života.

„Na situaci rodičů se od posledního řízení **nic nezměnilo. Nejsou schopni o dívku řádně pečovat.** O dívku ani **nejeví zájem.** S ústavní výchovou **souhlasí.**“

„ Ze zprávy opatrovníka, který dívku navštívil v zařízení, vyplývá, že dívka je **s pobytem v zařízení smířená**, prospěch má průměrný.

Ústavní výchova nezletilé K. T se prodlužuje.

DD žádá o **přemístění**, OSPOD navrhuje přemístění dívky do DDŠ.

„Dívka má **závažné výchovné problémy**, je emočně nestabilní, impulsivní, dokáže se dostat velmi rychle do **afektivního stavu** i bez výraznějších podnětů. V průběhu těchto stavů pak **ohrožuje sebe i své okolí**, a **je rizikem** pro ostatní děti i zaměstnance DD.“

„Dívka **neodpovídá cílové skupině** zařízení typu DD, vyžaduje spíše přístup režimovějšího zařízení.“

DD žádá o **diagnostický pobyt** v DDÚ, OSPOD navrhuje předem časově omezené přemístění.

„Dívka pracuje s tématy **opuštění, odmítnutí, nechtěností**. Vnímá velkou **nespravedlnost** v rozdílném přístupu otce k ní a k její sestře. Projevy chování dívky občas bývají **náročné** a pro zaměstnance DD je složité **mapovat jejich spouštěče**.“

„DD žádá o **odbornou podporu a metodické vedení** pro další práci s dívkou.“

CHLAPEC V. D.

Stále trvající
tendence
převychovávat.

Úctyhodný cíl
nebo cesta do
pekel?

Chlapec umístěn do DD ve 14 letech z péče poručníků. V 16 letech probíhá řízení o jeho přemístění z DD do VÚ.

„Chlapec od počátku pobytu v DD inklinoval k rizikovému chování. U chlapce se opakovaně objevuje **nežádoucí chování, kouření, požívání alkoholu a distribuce marihuany**, zejména v souvislosti s pobyty u otce.“

„Chlapec zanedbává školní docházku, **hrozí mu vyloučení ze střední školy**. Je studentem oboru kuchař/číšník. Podle jeho slov jej **obor nebaví, nechce obsluhovat lidi**, protože si pořád něco vymýšlejí.“

CHLAPEC V. D.

Stále trvající
tendence
převychovávat.

Úctyhodný cíl
nebo cesta do
pekel?

„Jeho přístup je laxní, je lenivý a **nemá zájem se čehokoli účastnit**, preferuje ležet celý den v posteli nebo trávit čas venku se svými vrstevníky.“

„**Ústavní výchova nyní neplní svou funkci**, chlapec je opakovaně na útěku, nepřipravuje se řádně na své budoucí povolání, dopouští se závadových projevů chování.“

„Nové zařízení typu VÚ s přísnějším režimem bude mít lepší možnosti **zajistit převýchovný proces**.“

Nezletilý V. D. se přemísťuje z DD do VÚ.

DÍVKA J. F.

Nucená realizace
práva na vzdělání.

Jde opravdu o
vzdělání nebo o
splnění docházky?

Dívka do 15 let v péči matky, probíhá řízení o ústavní výchově.

„Dívka již několik let **nedochází řádně do školy. Matka** péči o ni, jak sama uvedla, nezvládá, přestože **byla opakovaně odsouzena** za ohrožování její mravní výchovy, naposledy nepodmíněným trestem odnětí svobody, **nepřineslo to žádný pozitivní výsledek.**“

„Matka vedle dívky pečuje o dalšího novorozence. Bydlí v azylovém domě a **výkon posledního trestu jí byl odložen z důvodů péče o nově narozené dítě.**“

„ S rodinou se dlouhodobě pracuje, nad výchovou dívky byl uložen **soudní dohled**, avšak **bezvýsledně**. Ostatní opatření směřovala vůči matce.“

DÍVKA J. F.

Nucená realizace
práva na vzdělání.

Jde opravdu o
vzdělání nebo o
splnění docházky?

„**Dívka neplní jednu z mála povinností**, kterou je návštěva základní školy a příprava na výuku, ačkoli jí je tato povinnost dobře známa.“

„**Matka není schopna** docházku dívky do základní školy zajistit, a to přesto, že byla za svou nečinnost **opakovaně trestána**. Pro dceru **není žádnou autoritou**.“

„Ani v tomto již nikoli útlém věku nelze rezignovat a **nezajistit dívce právo na vzdělání** a alespoň částečně jí **vštěpit základní sociální vzorce chování**.“

U nezletilé J. F. se nařizuje ústavní výchova.

CHLAPEC A. K.

Dítě dokážeme
chránit až k smrti.

Ale jde ještě
vůbec mluvit o
ochraně?

Chlapec v 11 letech umístěn do DDŠ. V 15 letech probíhá řízení o přemístění do VÚ.

„Během pobytu chlapce v DDŠ u něj **nedošlo k výraznější pozitivní změně v chování**, pedagogické a výchovné metody **nejsou dostatečně účinné.**“

„Chlapec opakovaně **utíká ze zařízení**, pro časté užívání návykových látek u něj vznikla **závislost**. Ta zapříčiňuje **změny v chování**. Chlapec je **agresivní a hrubý** nejen na ostatní děti, ale i na dospělé. **Neuznává autoritu.**“

CHLAPEC A. K.

Dítě dokážeme
chránit až k smrti.

Ale jde ještě
vůbec mluvit o
ochraně?

„Zařízení již využilo všech prostředků k nápravě. **Chování** chlapce se s věkem **zhoršuje**.“

„U chlapce je patrná **chronická útěkovost**. Za svůj pobyt v DDŠ měl **85 útěků**. Aktuálně je chlapec **dlouhodobě na útěku**.“

„Jako nejvhodnější se jeví přemístění chlapce do zařízení s **odpovídajícím režimem**, který by zamezil pokračování závadového chování.“

Nezletilý A. K. se přemísťuje z DDŠ do VÚ.

CHLAPEC A. K.

Dítě dokážeme
chránit až k smrti.

Ale jde ještě
vůbec mluvit o
ochraně?

Chlapec v 16 letech umístěn ve VÚ.

„Chlapec je v kontaktu s rodinou, na kterou je vázán. S realizací ústavní výchovy **není smířen**. Během krátké chvíle od nástupu do zařízení se **dopouští útěků**.“

„Chlapec se prakticky **ihned po zadržení** dopouští dalších útěků. Za dobu pobytu ve VÚ má **16 dlouhodobých útěků**. V zařízení se nezdržuje, **výkon ústavní výchovy není realizován**.“

„**Ústavní výchova neplní svůj účel**.“

Chlapec A. K. zemřel při pokusu o jeho zadržení.

K čemu slouží ústavní výchova?

Účelem zařízení je **poskytovat** umístěným dětem **náhradní výchovnou péči** v zájmu jejich zdravého vývoje, řádné výchovy, vzdělávání a plného a harmonického rozvoje jejich osobnosti.

Zařízení **vytváří podmínky** podporující jejich sebedůvěru, rozvíjející citovou stránku jejich osobnosti.

Řešení neochoty rodičů starat se o dítě

Řešení sociálních problémů rodiny

Nucený výkon povinné školní docházky

Převýchova

Trest

Omezení dítěte na svobodě

Nedobrovolná léčba závislosti

Ochrana společnosti

Řešení nedostatku jiných služeb

Naplňování základních potřeb dítěte

Sycení

Bezpečné a stabilní zázemí

Bezpodmínečné přijetí

Podpora a zastání

Bezpečný prostor pro chybování

Korekce chování pozitivními vzory a vztahy

PODMÍNKY

Co
potřebujeme?

Definovat základní hodnoty a principy náhradní výchovné péče.

Snížit počet dětí na skupinách a zvýšit počet pracovníků v přímé péči.

Jistotu.

Odbornost a profesionalitu.

Partnerství a vzájemný respekt mezi souvisejícími obory.

Docenění.

ZMĚNY?

Na čem pracujeme?

Závazek MŠMT zpracovat teze nové právní úpravy ÚV a OV do konce roku 2026.

- základní teze nové právní úpravy
- koncepce výchovně léčebné (specializované péče)

Metodická podpora zařízení

- správní řízení
- etický kodex a podpora v pracovněprávních otázkách

Individuální podpora dětí a pracovníků

- šetření stížností
- spolupráce s kontrolními a dozorovými orgány

Vzdělávání pracovníků

Osvěta a vyvážené informování

Štěpán Jílka

stepan.jilka@msmt.gov.cz

+ 420 606 270 552